

teorijskoj, ali i na empirijskoj razini. Osim toga, one nemaju samo analitičke pretenzije nego pokušavaju ponuditi i rješenja za postojeće probleme.

Zoran Šućur

REVUE INTERNATIONALE DE SÉCURITÉ SOCIALE

Godina 55, 2002.

Prvi broj ovoga uglednog časopisa, kojeg izdaje Međunarodno udruženje za socijalnu sigurnost (ISSA), u cijelosti je posvećen starenju stanovništva, koje predstavlja prvorazredan izazov sustavima socijalne sigurnosti. Ovaj se broj pojavio uoči Druge svjetske konferencije o stanovništvu, koja je sredinom prošle godine održana u Madridu.

U uvodniku kojeg je napisao Roland Sigg, podsjeća se na Prvu svjetsku konferenciju o stanovništvu održanu 1982. godine u Beču, a koja je doprinijela razvoju novog koncepta pristupu starosti. Tada je usvojen Plan akcije za primjenu toga novog koncepta. Napredak je u tome što su stari ljudi na načelnoj razini promovirani kao socijalni partneri s punim pravima i dostojnim mjestom u društvu. Danas, dvadeset godina nakon bečke konferencije, starenje se iz razvijenoga proširilo na nerazvijeni dio svijeta (npr. na Kinu), pa je postalo općesvjetski problem. Nadalje, starenje populacije i transformacija ekonomije nametnuli su potrebu da se sve to promatra u širem kontekstu razvoja, drugim riječima da se starenje situira u perspektivu cjelokupnoga životnog ciklusa. Radi se o tome da se nalazimo pred "društvom dugoga vijeka", za kojeg se više-struko moramo pripremiti. Bit je nove strategije da "... svi ljudi mogu stariti u si-

gurnosti i dostojanstvu i da nastave participirati u društvenom životu i koristiti sva svoja prava". Radi ostvarenja toga cilja predviđa se više mjera. Prije svega, radnici koji se primiču mirovinskoj dobi ne smiju niukom smislu biti diskriminirani. Preporučuje se odlazak u mirovinu prema vlastitom izboru, što znači da postupno treba ukidati oblike obveznog umirovljenja. U pogledu zaštite starosti i prevencije siromaštva treba promovirati programe koji će svim radnicima, uključujući one koji rade u neformalnom sektoru, jamčiti minimalni dohodak. To je posebno važno za socijalno ranjive skupine stanovnika.

U ovom broju pažnju privlači članak Dalmar Hoskins pod naslovom *Razmišljanja na temu starenja*. Autorica upozorava na činjenicu da rasprava o starenju može u drugi plan potisnuti veoma važna pitanja, kao što su ona vezana za tržište rada. Drugi je članak Marie Augusztinovich u kojem se ona bavi mirovinskim sustavom. Autorica iznosi zanimljivo zapažanje prema kojem je mirovinski problem najviše zaoštren u Srednjoj Europi (zanimarila je Istočnu Europu), gdje su u prošlom stoljeću mirovinski sustavi i nastali. Ova autorica upozorava da rasprava o javnim i privatnim mirovinama zanemaruje druga pitanja, kao što je pokrivenost mirovinskim osiguranjem, izvori sredstava itd., a koja su važna za funkcioniranje mirovinskog sustava.

Zanimljiva zapažanja nalazimo u članku Jamesa H. Schulza *Evolucija koncepta mirovina: predviđanje za 2050*. Schulz iznosi tezu da je mirovina u osnovi više vezana uz ekonomske, a manje uz demografske činioce. Zato predlaže da se, dugoročno, zahtjev za mirovinom zamijeni revandikacijom za slobodnim vremenom. U stvari, radi se o pozivu na fleksibilnost, odnosno na mogućnost većeg izbora između plaćenog rada i neplaćenih aktivnosti. No to je još vrlo daleko od današnje realnosti! Da malo ironiziramo: u

nas je svojevremeno, kada je spor o mirovinama bio na vrhuncu, kružio sljedeći vic: “Znadeš li kako je Vlada riješila problem mirovina? Pa dala je umirovljenicima slobodne dane.” Naravno, Schulz se na takva razmišljanja ne obazire, budući da govori o dalekim perspektivama i o jednom posve izmijenjenom budućem društvenom kontekstu.

Alan Walker u prilogu pod naslovom: *Strategija starenja uz aktivnost* raspravlja koncept “aktivnog starenja”, koji bi trebao poboljšati kvalitetu života, a istovremeno odgovoriti na ekonomske izazove starenja stanovništva.

U ovom broju časopisa nalazimo i drugih zanimljivih priloga za kojima bi zainteresirani čitalac svakako trebao posegnuti.

U drugom broju *Revije* upozorit ćemo na dva priloga. Prvog je autor Nicholas Barr, a naslov mu je *Mirovinske reforme: mitovi, stvarnosti i strateški izbori*. Podsjetimo da je Barr profesor na London School Economics and Political Science. Najviše se bavi ekonomskim aspektima socijalne politike, a u svijetu je priznati stručnjak za mirovinske reforme. Jedno je vrijeme bio savjetnik Svjetske banke. Ovo spominjemo da bi smo upozorili na značenje njegovih kritika mirovinskih reformi koje se provode pod egidom Svjetske banke. U ovom članku Barr dovodi u pitanje deset mitova na kojima se temelji većina mirovinskih reformi. Osnovni je njegov zaključak: efikasno upravljanje ključna je varijabla uspjeha javnih mirovinskih sustava. S ekonomske točke gledišta, financiranje mirovina raspodjelom ili kapitalizacijom sekundarno je pitanje. Konačno, postoje brojne mogućnosti za izradu mirovinskih sustava i tu nema unaprijed zadanih formula. Mislimo da je ovaj Barrov članak jedan od najsystematičnijih kritičkih uvida u mirovinske reforme. Zainteresirane čitaocce podsjećamo da smo u broju 3–4/2002. ovog časopisa objavili prijevod Barrova članka.

Drugi je prilog autorskog dvojca Séverine Chapan i Chantal Euzèby sa Sveučilišta u Grenobleu: *Prema konvergenciji europskih socijalnih modela?* Ove dvije autorice podsjećaju da je Europska unija u prvi plan stavila ekonomsku i monetarnu integraciju (Sporazum u Maastrichtu 1992.). Socijalna je dimenzija europske integracije bila zanemarena. Pošlo se od stajališta da će ekonomski razvoj “prema gore” povući socijalni razvoj. No takvo se predviđanje nije ostvarilo. Stoga se u posljednje vrijeme Unija prisiljena više baviti socijalnom dimenzijom razvoja. Tako je Sporazumu u Amsterdamu iz 1997. godine pridodan tzv. Socijalni protokol, a posebna se pažnja u Uniji posljednjih godina posvećuje pitanju zapošljavanja. Treba reći da su europski sustavi socijalne zaštite ugroženi s nekoliko socijalnih i ekonomskih procesa. Prije svega radi se o anglosaksonskom neoliberalnom pritisku, zatim globalizaciji koja promovira ne samo ekonomsku nego i socijalnu kompetitivnost, te o deregulaciji i socijalnom dampingu. Nadalje, Pakt o stabilnosti i rastu nametnuo je članicama Unije stroga ograničenja u pogledu javne potrošnje, pa je to utjecalo na redukciju socijalnih troškova. Razlike u socijalnim davanjima u zemljama – članicama EU postale su razvidnije nakon uvođenja zajedničke valute, što je također svojevrsan pritisak na sustave socijalne sigurnosti. Osnovna je poanta ovoga priloga da Europa, ako želi izbjeći opasne unutrašnje socijalne raskole koji joj mogu ugroziti ekonomski rast, mora na razini Unije organizirati temeljnu socijalnozaštitnu mrežu. Unija treba dati prioritet borbi protiv isključenosti, siromaštva i uspostavi temeljnih socijalnih prava. “Materijalno bogaćenje nije samo za sebe cilj. Što znači ekonomski napredak koji ne služi socijalnom napretku?”. Ovim riječima autorice završavaju svoj članak o europskom socijalnom modelu.

Drugi prilozi u ovome broju posvećeni su zemljama u razvoju o kojima se sve češće piše na stranicama ovog časopisa.

Treći je broj *Revije* najmanji po opsegu. U njemu je prvi članak Petera A. Cornelissea i Keesa P. Goudwaarda iz Nizozemske pod naslovom *Povodom konvergencije sustava socijalne zaštite u Europskoj uniji*. U članku se analiziraju serije podataka kojima se potvrđuje teza o konvergenciji socijalnih sustava. Autori se služe podacima o zamjenskim stopama u nekim davanjima, kao što su naknade za nezaposlenost. Osnovni je zaključak da je za posljednje dvije decenije na djelu dosta snažna konvergencija, pogotovo ako se u obzir uzmu ključni socijalni indikatori. No nije potvrđena hipoteza prema kojoj je ta konvergencija posljedica europske integracije. Drugim riječima, proklamirani cilj približavanja socijalnih politika zemalja-članica prije je posljedica spontane evolucije nego usmjerenih odluka.

Drugi je prilog Patricka Bollérota *Nestašica radne snage i zapošljivost: europski i međunarodni pristup*. Poznato je da je u Europi dosta visoka stopa nezaposlenosti. Međutim, manje je poznato da u Europi istovremeno postoji nestašica radne snage. Taj je fenomen posebno vidljiv posljednjih godina kada je došlo do ekonomskog oporavka. Radi se, naime, o neusklađenosti između ponude i potražnje radne snage. Problem je i u tome što ne postoji potencijalna rezerva neaktivne radne snage. Ubrzanje tehnološkog procesa, adaptacija na nove načine upravljanja proizvodnim procesima te međunarodna kompeticija, sve to traži promjene na tržištu rada, čemu je sada u većini europskih zemalja prepreka rigidno radno zakonodavstvo, koje je uzrokom "euroskleroze", kako situaciju na tržištu rada u većini europskih zemalja karakterizira Esping-Andersen.

U trećem broju vrijedni su prilozi Jana Terpstra *Suradnja između službi soci-*

jalne sigurnosti i službi zapošljavanja u Nizozemskoj: strategije reforme i rezultati te Francisca Blanka Angela *Španjolski javni mirovinski sustav: glavni izazovi i novija evolucija*.

Broj četiri ovog časopisa u potpunosti je posvećen socijalnoj sigurnosti u azijskoj i pacifičkoj zoni. Radi se o velikom broju međusobno različitih zemalja kako po stupnju razvijenosti tako i po naslijeđu i kulturnim obilježjima. Pacifičke zemlje, članice OCDE, kao što su Japan, Republika Koreja, Australija i Novi Zeland imaju razvijene sustave socijalne sigurnosti financirane porezima. Kada je riječ o zemljama u razvoju Azije i Pacifika, sve one imaju veoma proširenu neformalnu ekonomiju. U neformalnoj ekonomiji radi mnoštvo ljudi koji nisu pokriveni nikakvim socijalnim osiguranjem. U ovim je zemljama donedavno bila snažna široka obitelj, koja je zbrinjavala svoje članove. No uslijed ruralnog egzodusa, obitelj je oslabljena, pa je, dakle, oslabila i primarna solidarnost čiji je ona temelj. Uslijed toga u velikom je porastu broj pripadnika ranjivih socijalnih skupina kojima je potrebna minimalna socijalna sigurnost, što je veliki izazov za te zemlje. Važno je da se u ovim zemljama promijenila demografska situacija. Kina, naprimjer, već sada ima negativne stope prirodnog priraštaja, a Indija se nalazi u fazi demografske tranzicije. Također raste prosječno očekivanje trajanja života. To znači da će se i u ovoj najmnogoljudnijoj regiji svijeta pojaviti problemi starog stanovništva. Pod teretom svih tih problema sve su ove zemlje ušle u reforme sustava socijalne zaštite, i to polazeći od svojih različitih pretpostavki. Mnoge od tih zemalja tek trebaju uspostaviti prve socijalno-zaštitne mreže. "Ove zemlje također trebaju osigurati regulaciju i efektivnu kontrolu režima mirovinskih davanja i prepoznati veze, s jedne strane, između reforme socijalne sigurnosti i, s druge strane, fiskalne reforme i reforme tržišta ka-

pitala... U zemljama u razvoju Azije i Pacifika treba posvetiti više materijalnih i intelektualnih resursa u specifične nacionalne studije, kao i jačanje kapaciteta i institucija," tako piše u opsežnom uvodniku u ovaj tematski broj kojeg su napisali Mukul G. Asher i Nayantara Pathmarajan-Banna. Prvi je iz Singapura, a drugi iz ISSA-e.

U četvrtom je broju objavljen niz članaka posvećenih osnovnim problemima socijalne zaštite u azijsko-pacifičkoj regiji, uzetoj u cjelini, ili pak po zonama, kao i u pojedinim zemljama. Tako nalazimo članke o Japanu, Republici Koreji, Kini,

Šri Lanki, Butanu, Novom Zelandu i zemljama Perzijskog zaljeva. Riječ je o dobrim, analitičkim priložima iz kojih možemo puno saznati o socijalnoj situaciji i socijalnoj politici zemalja Azije i Pacifika.

Revija je i ovim svojim volumenom opravdala renome kompetentnoga i dobro uređenog časopisa. Još jednom podsjećamo naše čitatelje da *Revija* izlazi na četiri jezika: engleskom, francuskom, njemačkom i španjolskom, što je čini dostupnom širem krugu čitatelja.

Vlado Puljiz